raakte. De uiteenzettingen van Kraemer, die met groote kennis van zaken en tegelijk met profetische kracht worden voorgedragen zullen niet nalaten te Madras een heilzamen invloed uit te oefenen ten gunste van een meer schriftuurlijke beschouwing.

Maar juist omdat Kraemer in dit 4e hoofdstuk het kernprobleem raakt, en zijn opvattingen ten deze ook de volgende hoofdstukken beheerschen, dienen wij nog iets nader enkele details te bezien, waarmede wij ons niet kunnen vereenigen. In Madras, waar het ging om de tegenstelling tusschen absoluutheid van het Christendom en relativisme, tusschen theocentrisch „bijbelsch realisme" (een geliefkoosde uitdrukking van Kraemer) en humanisme, zouden wij ons wellicht zonder eenig bezwaar aan de zijde van Kraemer hebben geschaard, maar nu we in eigen kring zijn beschouwingen aan Gods Woord hebben te toetsen naar hun beteekenis voor de practijk ook van ons eigen zendingswerk, komen vanzelf ook verschillende bedenkingen op, ook al overheerscht bij ons het gevoel van dankbaarheid en zal ieder, die het meesterwerk van Kraemer bestudeerd heeft, kunnen begrijpen, dat wij onze critiek met zekeren schroom naar voren brengen.

Over mijn bezwaren tegen enkele uitspraken van Kraemer in dit 4e hoofdstuk hoop ik echter te spreken in een volgend artikel.

Kar. H. B.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Geheel alleen.

De lijdensweken zijn weer aangevangen;
Gij hebt den weg betreën,
den lijdensweg, die stervenssmart zal brengen....
Gaat Gij geheel alleen?

Wij zien U wel, door smart terneêrgebogen,
een spotkleed om Uw leên;
We moesten protesteeren, felbewogen....
We laten U alleen....

Wij zien, hoe Gij gehoond wordt en geslagen:
Verdedigt U niet één?
Wij.... zullen wij ons schamel leven wagen?
Wij laten U alleen....

Wij zien de vrouwen wel, die U van verre volgen,
wij hooren haar geween,
doch schamen ons Uw spotkleed en de doornen
en laten U alleen....

We zien het kruishout van Uw schouder glijden;
vermoeid zinkt Gij ineen....
We houden ons angstvallig wat verborgen
en laten U alleen....

Het bitterst is: Gij lijdt om onze zonden,
Gij gaat onschuldig heen
en draagt de straf, die ons ten diepst moest wonden —
Tóch laten w' U alleen....

Blijf bij ons, Heer, wanneer wij U verlaten;
Trek ons steeds tot U heen;
Wij zouden anders jammerlijk verdwalen....
O, laat ons nóóit alleen!

CO VAN DER STEEN—PIJPERS.

„Uit de goede werken verzekerd."

II.

Prof. Hepp heeft weer een afwijking van de Belijdenis ontdekt. Er zijn onder ons theologen, die niets willen weten van de goede werken als middel ter geloofsverzekering, of die er althans aan twijfelen, of men door het zien op kenmerken ooit tot zekerheid komt. Wat vanzelf niet wil zeggen, dat de goede werken geen beteekenis voor de geloofszekerheid hebben. Prof. Hepp spreekt van een tweeërlei zekerheid: de zekerheid des geloofs en de zekerheid, die verkregen wordt uit de goede werken of de kenmerken. Wie deze laatste zekerheid ontkent, verliest z'n evenwicht, zegt de professor, en valt van den bodem der Geref. belijdenis af. Dat ziet er dus slecht uit voor Ds D. van Dijk, die nog pas in zijn werkje over „Verbond en Belijdenis" (bl. 25) geschreven heeft: „Nooit moet gij uw twijfel zoeken te overwinnen door op uzelf te zien, uzelf te onderzoeken, maar alléén door altijd weer terug te keeren tot Gods belofte, u die belofte te realiseeren, daarin te rusten".

Nu heeft Prof. Hepp gemeend zijn gevoelen gemakkelijk te kunnen staven met uitspraken van mannen, die onder ons een zeer goeden naam hebben als dogmatici.

Allereerst meent de Professor, dat de zaak reeds beslist is, door antwoord 86 van den Heidelbergschen Catechismus. Maar ten overvloede citeert hij nog wat Ursinus, Calvijn, de Synopsis, Voetius en Kuyper over dit antwoord of over de zekerheid uit de goede werken hebben gezegd. Wij zagen, dat zijn eerste kroongetuige (Ursinus) reeds faalde, want toen we hem eens wat scherper aankeken, bleek het, dat het Hommius was. (Niet alleen het citaat over Zondag 32, maar ook dat over Zondag 7 is uit de tafels van Festus Hommius.) We hebben Ursinus dus nog niet gehoord!

Nu laat de beste breister wel eens een steek vallen, maar deze vergissing van Prof. Hepp komt toch wel in een wonderlijk daglicht te staan, doordat hij zoo hoog van den toren blaast en ons nog niet lang geleden in „Credo" verteld heeft, dat men over deze dingen geen recht van meespreken heeft, of men moet eerst die oude theologen geheel „doorkropen" hebben. Ook nu sprak hij er weer over, dat men door hem eerst eens om deskundige voorlichting te vragen, heel wat leed aan hem en zichzelf zou bespaard hebben! Wat dieper dogmahistorische studie ware hier niet overbodig geweest. „Als men zich daartoe niet zet, wordt het gesprek wel erg moeilijk, zoo niet onmogelijk", staat in hetzelfde nummer te lezen, waarin de professor zelf uit een tafel van Hommius citeert en dit op naam van den hoofdopsteller van den Heidelb. Catech. plaatst!

Mag men zóó te werk gaan en dan onderwijl maar schrijven, dat een ander van de belijdenis afwijkt? Is dat te verantwoorden? Ieder zal het toejuichen als Prof. Hepp ons in de hangende kwesties klaarheid kan geven. Maar dan is het toch wel erg noodig om precies te weten, wat de opstellers van den Catechismus in vr. en antw. 86 bedoeld hebben, en kan men niet volstaan met een aanhaling uit tafels van Hommius. Opmerkelijk is het nu, dat Ursinus in zijn explicatie van den Catechismus heelemaal niet de richting uitgaat, die Prof. Hepp wil inslaan.

Hier volgt de explicatie van Ursinus op vr. en antw. 86 van den Heidelb. Catech.[1]), te vinden in zijn Opera theologica, tom. I, kol. 307.

„De vraag over de aandrijvende oorzaken van de goede werken is in de eerste plaats en vóór de vraag over de bekeering gesteld, niet omdat de goede werken aan de bekeering voorafgaan, maar omdat door deze (vraag) het volgende met het voorafgaande passend verbonden wordt.

Want uit de leer over de genadige voldoening argumenteert de menschelijke rede aldus: Voor wien een ander voldaan (betaald) heeft, die wordt niet verplicht zelf te voldoen. Christus heeft voor ons voldaan. Ergo het is niet noodig, dat wij goede werken doen.

Ik antwoord: In de slotsom staat meer dan in de praemissen. Dit volgt er slechts uit: ergo wij worden niet verplicht zelf te voldoen; maar dit wordt toegegeven.

1. Wegens de rechtvaardigheid Gods, die niet twee betalingen eischt; 2. wegens onze zaligheid, die anders vernietigd zou zijn.

Wij worden echter tot gehoorzaamheid en tot goede werken verplicht om oorzaken, die door deze vraag verklaard worden.

1. Omdat de goede werken gevolgen zijn van onze vernieuwing door den Heiligen Geest, die met de genadige rechtvaardiging voortdurend samenhangt: Want die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd en verheerlijkt. (Rom. 8:30.)

En zoodanigen waart gij, maar gij zijt afgewasschen, maar gij zijt geheiligd. (1 Cor. 6:11.)

2. Opdat wij onze dankbaarheid jegens God voor de weldaad der verlossing verklaren: Stelt uwe leden Gode tot wapenen der gerechtigheid. (Rom. 6:13.) Stelt uwe lichamen tot een levende, heilige, en Gode aangename offerande, welke is uw redelijke (gods)dienst. (Rom. 12:1.)

3. Opdat God door ons geprezen worde. Laat uw licht, enz. (Matth. 5:16.) Opdat zij uit de goede werken, enz. (1 Petr. 2:12.)

4. Omdat zij vruchten des geloofs zijn, waaruit over ons en anderer geloof geoordeeld wordt. Benaarstigt u uwe roeping en verkiezing, enz. (2 Petr. 1:10.)

Waaraan eenige afschriften toevoegen (Wat de goede werken betreft): Alle goede boom draagt goede vruchten, enz. (Matth. 7:17.) Het geloof is door de liefde werkzaam. (Gal. 5:6.) De vrucht des Geestes is, enz. (Gal. 5:22.)

5. Opdat wij den naaste voor Christus winnen. En gij als gij bekeerd zijt, versterk uwe broederen. (Luc. 22:32.). Desgelijks gij vrouwen, enz. (1 Petr. 3:1.) Zoo dan laat ons najagen, enz. (Rom. 14:19.)

Deze oorzaken moeten, door vermanende predicaties tot het volk, naarstig verklaard en aangedrongen worden; en hiertoe behoort het geheele zesde hoofdstuk, en een deel van het achtste tot vers 16 van den Romeinenbrief.

Ter verklaring van de eerste oorzaak moet men opmerken, dat de weldaad van de rechtvaardiging niet gegeven wordt zonder de weldaad van de wedergeboorte:

1. Omdat Christus beide verdiend heeft; namelijk de vergeving der zonden en de inwoning Gods in ons door den Heiligen Geest. De Heilige Geest is echter nooit werkeloos, maar altijd krachtig werkend, en maakt de menschen, in wie Hij woont, Gode gelijkvormig.

2. Omdat de harten door het geloof gereinigd worden. (Hand. 15:9.) Want aan wie de verdienste van Christus door het geloof toegepast is, in die wordt de liefde tot God ontstoken en de drang om Gode dank te bewijzen.

3. Omdat God aan niemand de weldaad der rechtvaardiging geeft dan aan hem, die ook dankbaarheid bewijst. Niemand echter bewijst dankbaarheid dan die de weldaad der wedergeboorte aanvaardt. Want de eene (weldaad) kan van de andere niet gescheiden worden.

Men moet ook letten op het onderscheid tusschen de eerste en de tweede oorzaak. De eerste wijst aan, wat Christus door de kracht van Zijn dood in ons uitwerkt. De tweede, waartoe wij krachtens de ontvangen weldaden verplicht worden"[2]).

R. G. B.

1) De vraag en het antwoord luiden in het Latijn: Cum ab omnibus peccatis & miseris, sine ullo nostro merito, sola Dei misericordia propter Christum liberati simus, quid est cur bona opera faciamus?

Quia postquam nos Christus suo sanguine redemit, renovat nos quoque suo Spiritu ad imaginem, & ipse per nos celebretur. *Deinde ut nos quoque ex fructibus de sua quisque fidei certi simus.* Postremo ut vitae nostrae integritate alios Christo lucrifaciamus.

De officieele Duitsche tekst (vierde uitgave, opgenomen i. d. *Kirchenordnung* voor de Pfalz, Novr. 1563) luidt: Dieweil wir denn ausz vnserm elend one alle vnsere verdienst, ausz gnaden durch Christus erlöset seind, warumb sollen wir gute werck thun?

Darumb, dasz Christus, nach dem er vns mit seinem blut erkaufft hat, vns auch durch seinen heiligen geist erneuert zu seinem ebenbildt, dasz wir mit vnserm gantzen leben vns danckbar gegen Gott für seine Wolthat erzeigen, vnd er durch vns gepriesen werde: *Darnach auch, dasz wir bey vns selbst vnsers glaubens ausz seinen früchten gewisz sein,* vnnd mit vnserm Gottseligen wandel, vnsere nechsten auch Christo gewinnen.

2) Quaestio de causis impulsivis bonorum operum est primo loco, & ante quaestionem de conversione posita, non quod bona opera praecedant conversionem, sed quia per eam sequentia cum praecedentibus commode connectuntur.

Nam ex doctrina de gratuita satisfactione, humana ratio sic argumentatur. Pro quo alius satisfecit, is non tenetur ipse satisfacere. Pro nobis satisfecit Christus. Ergo non opus est, ut nos bona opera faciamus.

Resp. Plus est in conclusione, quam in praemissis. Hoc tantum sequitur: ergo non tenemur ipsi satisfacere: atue id conceditur. 1. propter iustitiam Dei quae non exigit duas solutiones. 2. propter salutem nostram, quae alioqui nulla esset.

Tenemur tamen ad obedientiam, et ad bona opera propter causas, quae hac quaestione explicantur.

1. Quia bona opera sunt effectus renovationis nostrae per Spiritum sanctum, quae cum gratuita justificatione perpetuo cohaeret: Quos enim vocavit, hos et justificavit, et glorificavit. Tales fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, etc. (in margine: Rom. 8:30, 1 Cor. 6:11).

2. Ut gratitudinem nostram erga Deum pro redemtionis beneficio declaremus: Sistite membra vestra arma justitiae Deo. Sistite corpora vestra hostiam vivam, sanctam, acceptam Deo, rationalem illum cultum vestrum etc. (in margine: Rom. 6:13, Rom. 12:1).

3. Ut Deus per nos celebretur: Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra et glorificetur Pater vester, qui in coelis est. Item: Ut ex bonis operibus quae spectarint, glorificent Deum in die visitationis (in margine: Matth. 5:16, 1 Petrus 2:12).

4. *Quia sunt fructus fidei, ex quibus de nostra & aliorum fide judicatur:* Studete vocationem & electionem vestram firmam efficere: ubi quaedam exemplaria addunt (per bona opera): Omnis arbor bona fert fructus bonos: non potest arbor bona fructus malos ferre. Fides est per charitatem efficax. Fructus Spiritus est charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, fides, mansuetudo, temperantia. (In margine: 2 Petr. 1:10, Matth. 7:17, Gal. 5:6, Ibid. 22.)

5. Ut proximum Christo lucrifaciamus: Et tu conversus confirma fratres tuos. Uxores subjectae sint viris suis, ut etiam, si qui non obediunt sermoni, per uxorum conversationem absque sermone lucrifiant. Nempe igitur ea quae ad pacem faciunt sectemur, & quae ad mutuam aedificationem. (In margine: Luc. 22:32, 1 Petr. 3:1, Rom. 14:19.)

Hae causae concionibus paraeneticis ad populum diligenter explicandae & urgendae sunt: & huc pertinet totum caput sextum, & pars capitis octavi usque ad vers 16. epist. ad Rom.

Pro declaratione primae causae notandum, non dari beneficium justificationis sine beneficio regenerationis: 1. Quia Christus utrumque est meritus: nempe remissionem peccatorum, & inhabitationem Dei in nobis per Spiritum sanctum.

Spiritus autem sanctus nunquam est otiosus, sed semper est efficax, & homines, in quibus habitat, Deo efficit conformes: 2. Quia fide purificantur corda. (In margine: Act. 15:9.) Quibus enim fide applicatum est Christi meritum, in iis accenditur Dei amor, & studium Deo gratia faciendi. 3. Quia Deus nemini dat beneficium Justificationis, nisi qui etiam gratitudinem praestet. Gratitudinem vero nemo praestat, nisi qui beneficium regenerationis accipit. Neutrum ergo ab altero potest separari.

Et etiam notandum discrimen primae et secundae causae. *Prima* ostendit, quid Christus virtute mortis suae in nobis efficiat: *secunda*, ad quid nos pro beneficiis acceptis obligemur.

Wij geven deze explicatie in extenso, omdat o.i. van belang is precies te weten, wat Ursinus hier over 't verband van de vraag en de bedoeling van het antwoord zegt.

PERSSCHOUW

Prof. Schilder sprekend in Grand Rapids over de Algemeene Genade.

Met bijzondere spanning werd in Amerika tegemoet gezien de rede over de Algemeene Genade, die Prof. Schilder in het groote kerkgebouw van de Protestantsch Gereformeerde Kerk te Grand Rapids zou houden. Zooals men weet is die kerk ontstaan tengevolge van het Gemeene-Gratie-conflict van voor 1924. Deze kerk loochent het bestaan van een Gemeene Gratie.

Men vroeg zich in Amerika af: aan welken kant zal Prof. Schilder gaan staan? Aan die der Chr. Gereformeerden of der Protest. Gereformeerden? Zal hij de verwarring grooter maken of de eenheid bevorderen? Zal hij de kwestie brengen op een hooger niveau waardoor de situatie der beide elkaar bestrijdende groepen een geheel andere wordt? Enz. Enz.

Het antwoord op deze vragen zou voor een deel door die rede gegeven moeten worden.

We laten hier volgen het verslag van die rede en enkele opmerkingen er over, zooals die gegeven werden door Ds H. Hoeksema, den leider van de Protestantsch Gereformeerde groep en gepubliceerd zijn in „The Standard Bearer":

Een overtalrijk gehoor begroette Dr K. Schilder op den achtsten Februari, toen hij het gebouw van de Eerste Protestantsch Gereformeerde Kerk van Grand Rapids binnenkwam, om zijn rede over de Algemeene Genade te houden.

De groote vergaderruimte was zooveel als maar mogelijk was opgevuld met tallooze extra-stoelen. Luidsprekers waren opgesteld in het sous-terrain (basement) voor hen, die boven geen plaats zouden kunnen vinden. In het gebouw zelf was iedere plaats bezet en velen bleven gedurende de geheele rede staan. Meer dan honderd menschen maakten gebruik van de luidsprekers beneden. Zonder eenigen twijfel was dit verreweg het grootste gehoor, dat de professor in dit land zal toespreken...

Christelijk Gereformeerden zoowel als Protestantsch Gereformeerden waren aanwezig.

Het onderwerp wekte belangstelling.

En het was waarschijnlijk ook een van de meest intens luisterende vergaderingen, die Dr Schilder ooit zal toespreken.

Zonder twijfel waren vele, zoo niet de meeste aanwezigen gekomen om te luisteren naar den spreker, met de vraag in hun ziel, met welke van de twee beschouwingen, de Christelijk Gereformeerde of de Protestantsche Gereformeerde de spreker zijn instemming zou betuigen.

Onder deze omstandigheden was het nu niet bepaald een makkelijk gehoor om toe te spreken.

Ondergeteekende leidde den spreker in.

Hij maakte de opmerking, dat hij als regel van de inleidings-formaliteiten niet hield, maar dat hij deze gelegenheid een paar opmerkingen niet overbodig zouden zijn. Hij herinnerde zijn gehoor aan wat hij had geschreven in de „Standard Bearer" over onze houding als Protestantsch Gereformeerden tegenover het bezoek van Dr Schilder. Het feit, dat het bestuur van de „Reformed Free Publishing Association" (de vereeniging, die het orgaan der Protestantsch Gereformeerden uitgeeft: „The Standard Bearer", waarvan Ds Hoeksema redacteur is — C. V.), den professor had uitgenoodigd om over de Algemeene Genade te spreken, was in geen geval gebaseerd op de onderstelling, dat hij instemde met onze opvatting van deze kwestie. Reeds het feit, dat zijn onderwerp was: de Algemeene Genade, wees eerder op het tegendeel. Ondergeteekende zou niet spreken over dát onderwerp, als hij spreker was, maar eenvoudig over „Genade". Ook bracht de aanvaarding van onze uitnoodiging door Dr Schilder hem niet onder eenige moreele verplichting om onze zienswijze in het gevlij te komen. Hij was volkomen vrij om zijn eigen beschouwingen te ontwikkelen, vrij ook om de „Standard Bearer" een kastijding te geven, als hij van plan was om dat te doen.

En hij noodigde de hoorders uit om den spreker hun volle aandacht te geven en niet te luisteren met de vraag in het hart en bovenal in het hoofd of de inzichten van den spreker al of niet in overeenstemming waren met eigen opvattingen.

Deze opmerkingen bedoelden den weg voor Dr Schilder vrij te maken om zijn overtuigingen eerlijk en vrij uit te spreken, zonder te letten op de beschouwingen van zijn gehoor.

En ook om de spanning te verminderen en teweeg te brengen, dat de hoorders ongedwongen zouden luisteren.

Van de lezing maakte ik geen aanteekeningen.

Ik gaf den spreker mijn onverdeelde aandacht, en ofschoon het korte resumé van den inhoud van Dr Schilder's lezing hier uit het geheugen wordt gegeven, kan ik veilig de juistheid ervan garandeeren.

Na een paar opmerkingen, die niet direct betrekking hadden op het eigenlijke onderwerp, begon de spreker met er den nadruk op te leggen, dat hij, die spreekt over algemeene genade, moet omschrijven wat hij bedoelt. Men kan b.v. niet eenvoudig vaststellen, dat men gelooft in de algemeene genade en, daarom, overeenstemt met de Gereformeerde vaderen. Deze laatsten maakten soms een drievoudige onderscheiding, en spraken van „algemeene", „gemeene" en „particuliere" genade (general, common, particular grace). Teksten uit de Schrift, die dikwijls geciteerd worden als bewijs ten gunste van de algemeene genade, zooals Rom. 1 : 19, 20, 2 : 14 leenen zich tot verschillende uitlegging, zooals gebleken is uit de verklaring, welke Dr Greijdanus geeft van deze passage.

De vraag van de „algemeene genade" hangt samen met het probleem van natuur en genade, een probleem, dat in onze dagen algemeene aandacht trekt en onze ernstige overweging en studie waard is. De tegenstelling is er geen tusschen „natuur en genade", maar tusschen „zonde en genade".

De Schrift betuigt overvloedig, dat God Zijn schepsel liefheeft en bewaart. Hij bemint het werk Zijner handen, zon, maan en sterren, de boomen van het bosch en de bloemen, de dieren des velds, de vogelen des hemels, de visschen der zee. En evenzoo datgene wat zijn eigen werk is in den mensch, zelfs na den val, de „overblijfselen van zijn beeld", het „natuurlijke licht", den mensch als Zijn eigen schepping, heeft Hij lief. Dit beteekent niet, dat Hij den mensch als zondaar liefheeft, buiten den Christus. Want Hij is den zondaar alleen in Christus genadig. Maar Zijn eigen werk in den mensch heeft Hij lief.

Het feit, dat, na den val, de mensch nog steeds bestaat, nog niet in de hel is, nog vele dingen ontvangt, als regen en zonneschijn, eten en drinken, kleeding en deksel, gaven en talenten, rechtvaardigt niet de conclusie, dat er een genadige gezindheid in God is jegens hem. Dingen zijn geen genade. De spreker gebruikte het beeld van een man, die ter dood veroordeeld is, maar voor wien de uitvoering van het vonnis wordt uitgesteld, omdat de zaken noodig voor den scherpen vorm van straf, dien men van plan is op hem toe te passen, nog niet gereed zijn. Zulk een mensch kan uit het feit, dat hij nog een paar dagen heeft om te leven, niet op juiste wijze concludeeren, dat er een genadige gezindheid bij den rechter is jegens hem. Hetzelfde geldt nu van den zondaar, die vele dingen ontvangt, maar die bereid wordt voor de eeuwige verdoemenis. Algemeene genade kan niet bedoelen, dat er een genadige gezindheid in God is jegens den verworpen goddelooze. Deze waarheid werd meer dan eens in de lezing op den voorgrond geschoven.

Er is beteugeling, retardatie, terughouding van de zonde, evenals er is weerhouding van de genade. Het eind komt niet tot het begin. Het begin en het einde zijn gescheiden door een historisch proces, waarin God alle dingen bewaart om te dienen als onderbouw voor de realiseering van zijn doel van verkiezing en verwerping, redding en verdoeming, zonde en genade.

In dit historisch proces wordt de mensch, ook de gevallen mensch, geconfronteerd met het „algemeen mandaat", om zich te vermenigvuldigen en de aarde te vervullen en de krachten der schepping tot ontwikkeling te brengen en dit te doen uit liefde tot God.

Er is geen bezwaar om te spreken van een aanbod van genade, mits wij daaronder verstaan, dat in paedagogischen zin het evangelie, met zijn belofte en eisch, gepresenteerd wordt aan het redelijke en zedelijke bewustzijn van alle menschen zonder onderscheid. Echter is dit aanbod geen grond voor de conclusie, dat in de prediking van het evangelie is een genadige gezindheid in God. Door haar volvoert God zijn eigen doel, beide van verkiezing en verwerping, redding en verdoeming, leven en dood.

De spreker besloot met een pleidooi voor vrede en eenheid. Het is zijn overtuiging, dat er geen gegronde reden is voor de breuk tusschen de Christelijk Gereformeerde en Protestantsch Gereformeerde Kerken en hij koestert de hoop, dat een samenspreking over de kwestie van de gemeene gratie gezegende resultaten zou kunnen hebben.

Bespreking op deze rede werd niet gehouden. Prof. Schilder was van oordeel, zoo deelt Ds Hoeksema mee, dat dit een verkeerden indruk zou teweeg brengen, indien hij hier toeliet wat bij zijn overige lezingen niet plaats vond.

Ds Hoeksema merkt o.a. nog op, dat hij in hoofdzaak kan meegaan met de hoofdgedachten van Dr Schilder's lezing.

Wel zijn er verschillen en Ds Hoeksema noemt enkele op, die hij reeds ziet en die er bij doorpraten nog bij kunnen komen, maar ondanks dat is zijn globaal oordeel het bovenstaande.

Ook deelt hij mee, dat, naar hij vernam, ook Ds D. Zwier, dien wij reeds meermalen hier citeerden en Ds van Baalen, een bekend strijder vóór de gemeene gratie, nadat zij dezelfde rede gehoord hadden, eveneens verklaarden, dat zij er ten volle mee instemden.

Ds Hoeksema vertelt tenslotte nog, dat op een conferentie van de predikanten der Protestantsch Gereformeerde Kerk, waar Prof. Schilder ook aanwezig was, die conferentie, op een vraag van Prof. Schilder, zich bereid verklaarde een samenspreking met de Chr. Geref. broeders te houden, om nog eens over de geheele kwestie der Gemeente Gratie een discussie te openen. Natuurlijk onder bepaalde voorwaarden, n.l., dat de bespreking zou gebaseerd zijn op de Schrift en de Gereformeerde belijdenisschriften, zóó, alsof de drie punten nooit hadden bestaan.

Citeerend Ds Datema en appelleerend aan Prof. Schilder's wensch uit het slot zijner rede, schrijft Ds Hoeksema:

„Schoone perspectieven inderdaad. Ik stem in met Ds Vreugdenhil (die in „Pro Ecclesia", Ds Datema's opmerking omtrent een mogelijke hereeniging doorgaf): „Dat zij allen één zijn!"

Maar de perspectieven zijn ook diep!

Diep en ver!"

Wat zou ook in Nederland de vreugde over een hereeniging groot zijn.

C. V.

CORRESPONDENTIE

HERINNERING.

5 APRIL geven wij de kwitanties af voor het abonnementsgeld over den termijn 1 April—30 September 1939 (ad ƒ 2,50 + 15 cts incassokosten). In verband hiermede verzoeken wij onzen abonné's, die, teneinde deze incassokosten te vermijden, er de voorkeur aan geven het bedrag te remitteeren, dit vóór genoemden datum te willen doen. (Postrekening 36000.) Op het stortingsbewijs gelieve men het juiste adres te vermelden, waaraan het blad gezonden wordt.

Na 5 April dus s.v.p. niet meer girocren. Dit geeft slechts verwarring en onnoodige moeite in onze administratie!

DE UITGEVERS.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Drietal te:

Eibergen: Cand. J. D. Koers, hulppred. te Enschede, Cand. H. van Twillert, hulppred. te Wieringerwerf en H. C. Voorneveld te Zuilichem.

Slootdorp: H. Hazenberg te Ureterp, H. de Moor te Nes (Fr.) en H. Numan te Hijlaard.

Tweetal te:

Kampen: C. B. Bavinck te O. en W. Souburg en H. Holtrop te Beverwijk.

Beroepen te:

Rijnsburg (vac. E. H. Brockstra): G. J. Hoytema te Smilde.

Aangenomen naar:

Leiden (vac. J. Verkuijl): R. C. Harder te Bandoeng, thans met verlof in Nederland.

Intrede te:

Loenen a. d. Vecht: Cand. A. Hordijk. Tekst: Rom. 9: 33.
Oldebroek: J. Oussoren. Tekst: Hebr. 2: 1, 2 en 3a.
Zevenhoven en Noorden: Cand. P. de Ruig. Tekst: Joh. 18: 37b.

Ds F. Wiersma. †

Te Dokkum is Dinsdag 28 Maart in den ouderdom van 63 jaar na een langdurig lijden overleden Ds F. Wiersma, emer.-predikant der Geref. Kerk te Oosterbierum.

Candidaten tot den Heiligen Dienst.

De Classis Leiden der Geref. Kerken heeft praeparatoir geëxamineerd en met algemeene stemmen beroepbaar verklaard den heer A. G. v. d. Stoel, theol. candidaat aan de Vrije Universiteit. Hij is bereid de kerken te dienen en stelt zich terstond beroepbaar. Zijn adres is: Roomburgerweg F 1, Leiden, telef. 2216.

Hulpprediker.

Benoemd is tot hulpprediker bij de Geref. Kerk te Hemrik (Fr.) cand. W. C. Huismans, thans hulpprediker van de Geref. Kerken van Donkerbroek en Oudehorne voor den Evangelisatie-arbeid te Nijeberkoop en omgeving.

— Tot hulpprediker bij de Geref. Kerk te Dedemsvaart is benoemd cand. J. P. Prins, wonende te Meeden (Gron.).

Ds S. J. P. Goossens.

De Classis Appingedam der Geref. Kerken heeft Ds S. J. P. Goossens, missionair predikant van Melolo op Soemba, waarheen hij door de kerk van Appingedam was uitgezonden, uit zijn ambtelijke bediening ontzet.

Ds Goossens, die momenteel met verlof in ons land vertoeft, heeft op het Zendingsterrein groote moeilijkheden gehad, die er toe hebben geleid, dat hij in conflict kwam met de Afzonderlijke Vergadering der Missionaire predikanten en dat de Classis Appingedam hem schorste.

Ds Goossens werd 27 Januari 1902 te Amersfoort geboren, bij studeerde aan de V. U. en werd 23 October 1927 te Achlum in het predikambt bevestigd. In 1931 zond de kerk van Appingedam hem uit naar het Zendingsveld.

Ds Goossens heeft aangekondigd, dat hij deze zaak op de Generale Synode van Sneek zal brengen.

De Stichting tot Verbetering van het Psalmgezang in de Geref. Kerken.

De Stichting tot Verbetering van het Psalmgezang in de Geref. Kerken — gevormd door de heeren Prof. Dr K. Dijk, Prof. Dr F. W. Grosheide, Ds T. Ferwerda, Jac. Kort, Mr A. Bouman en H. Burger — heeft dezer dagen haar arbeid aangevangen. Als voorzitter zal optreden Ds T. Ferwerda te Amsterdam; als secretaris de heer Jac. Kort, Prinsengracht 251 te Amsterdam en als voorloopig penningmeester, de heer H. Burger, Prinsengracht 255 te Amsterdam.

Allereerst zal contact gezocht worden met de jeugdvereenigingen en met de scholen voor Chr. Nat. Schoolonderwijs en Geref. Schoolverband, teneinde het werk zooals het is neergelegd in den Psalter 1936 meer ingang te doen vinden.

Voorts zal de medewerking der predikanten der Geref. Kerken ingeroepen worden om den arbeid der stichting te steunen zoover dit in hun vermogen ligt, op catechisaties, op het terrein der sociale en politieke actie, enz.

Sympathiebetuigingen met het doel der stichting worden ingewacht bij den secretaris, die ook nadere inlichtingen verschaft.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK

Beroepen te:

Vlissingen: W. Meynhout te Nieuwendam.

Bedankt voor:

Oosterbeek: W. F. Laman te Middelharnis.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Meliskerke: H. Ligtenberg te Lisse.

Bedankt voor:

Bruinisse: M. Heikoop te Utrecht.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Beesd (toez.): K. Luyendijk te Asch.
IJzendoorn: Cand. C. Mulder te Amsterdam-West.
Noordwijk (Gron.): G. H. W. van Medevoort te Zwartewaal (Z.-H.).
Wageningen: H. G. Groenewoud te Vollenhove.

Aangenomen naar:

Serooskerke (toez.): Cand. N. Visser, hulppred. te Utrecht.
Wapenveld (toez.): H. A. Labrie te Goedereede.

Bedankt voor:

Nieuw-Amsterdam (Dr.): H. C. P. M. Wiebosch te Giessen-Oudekerk en Peursum.
Oldeholtwolde: P. Inberg te Grolle.
Opheusden: J. Spelt te Rijssen.
Voorthuizen: W. Vroegindewey te Hoogeveen.

Intrede te:

Mijnsheerenland: Cand. P. W. Spruyt. Tekst: 1 Cor. 4: 1.

Afscheid van:

Driel: R. Meeuwenberg.
Otterloo: A. Dekker. Tekst: 1 Petr. 4: 7 en 8.

Overleden:

H. O. Roscam Abbing, pred. te Arnhem, 64 jaar.

Zoo juist verschenen:

OM HET GOUD DES GELOOFS

OVER DEN BRIEF VAN JACOBUS DOOR

Dr P. PRINS en Ds H. A. WIERSINGA

Practische Bijbelstudies, of liever: meditceerende Bijbeloverwegingen, over den Brief van Jacobus. De bedoeling is om duidelijk te maken, wat deze Brief te zeggen heeft aan de Christenen van dezen tijd. Niet ieder der Auteurs schreef een gedeelte van het boek maar van zin tot zin hebben zij het tezamen geschreven. Opmerkelijk en actueel boek, van en voor dezen tijd.

Prijs f 2.25 — Gebonden f 2.90

IN ELKEN BOEKHANDEL

UITGAVE VAN J. H. KOK N.V. TE KAMPEN

Colossensen 1 : 24

Heden verscheen:

PRACTISCHE ZIELSZORG

door

Dr G. Brillenburg Wurth

Vraag bij Uw boekhandelaar of bij den uitgever het prospectus met de uitvoerige rijke inhoudsopgaaf van dit boek. Het is een practische wegwijzer voor Predikanten, Ouderlingen, Onderwijzers, Artsen, Verpleegenden, Jeugdleiders, en voor allen, die een aandeel hebben in de actieve zielszorg. 't Eenige boek, dat dit onderwerp behandelt in een historisch principieel en practisch deel.

Prijs f 2.35 - Geb. f 2.90

VOORRADIG IN ELKEN GOEDEN BOEKHANDEL

Uitgave J. H. KOK N.V. Kampen

HILVERSUM

Rookt U een fijne Sigaar?

Of prefereert U een pijp?

Dan kunt U terecht bij

Sigarenmagazijn „The Oldsmoker"

Kerkstraat 8 - Hilversum.

Wie zich op de hoogte wil stellen van de filosofie of wijsbegeerte, en dat wil doen op prettige wijze, niet te diepzinnig gaande, bestelle

Zoekers naar Wijsheid

DOOR

S. VISSER

Geb. f 3.50. Ingen. f 2.75.

Bij den Boekhandel en bij de Uitgevers

Oosterbaan & Le Cointre N.V.

GOES.